

Forskningsplan 2024-2028

Vedtatt av styret 23. februar 2024

Innhold

1. Bakgrunn	3
2. Forskning og annen kunnskapsproduksjon.....	4
3. Kompetanse	4
4. Samarbeid	5
5. Mål	6
5.1 Klimaendringer og arkeologi.....	7
5.2 Naturhistorisk kunnskapsbærer	7
5.3 Kompetanse	7
5.4 Samarbeid	8
5.5 Nasjonalparksenter Svalbard.....	8
5.6 Kompetansesenter for kulturmiljø.....	8
5.7 Museets samlinger	9
6. Tiltak	9
6.1 Etablere forskningsavdeling for arkeologi	9
6.2 Etablere naturhistorisk avdeling.....	9
6.3 Kompetanse, tilgjengeliggjøring og kvalitetssikring	9
6.4 Samarbeid	10
6.5 Nasjonalparksenter Svalbard.....	10
6.6 Kompetansesenter for kulturmiljø.....	10
6.7 Samlingene	10
7. Prioriterte forskningsområder	11

Forsidebilde: Museets gjenstandssamling er en viktig primærkilde for forskning. Her vises et hvalskjelett fra museets samlinger. Foto: Eystein Markusson/Svalbard museum

1. Bakgrunn

Forskning er en del av norske museers kjernevirksomhet og samfunnsoppdrag. En forskningsplan ved det enkelte museum kan forankre, styrke og utvikle museets forskningsaktivitet.

Svalbard museum er et natur- og kulturhistorisk museum, etablert som en stiftelse 1. juni 2006. I stiftelsens vedtekter står det at museets formål er å samle inn, bevare, formidle og drive forskning tilknyttet kultur- og naturhistorie, miljøinformasjon og kulturminnevern på Svalbard. Museets ambisjon er å formidle bred og allsidig kunnskap om Svalbards natur- og kulturhistorie. Forskning danner grunnlag for ny og oppdatert kunnskap.

Forskning er også blant Norges satsningsområder for aktivitet og nærvær på Svalbard. «Unik natur og beliggenhet, lange polartradisjoner og god tilgjengelighet med moderne infrastruktur gjør Svalbard til en attraktiv plattform for både norsk og utenlandsk arktisk forskning og høyere utdanning. (...) Dette er et område der Norge har enestående mulighet til å bidra til den globale kunnskapsutviklingen.» Meld. St. 32 (2015–2016).

I museets strategiplan for 2018-2028 presiseres visjonen om å bidra til at Svalbard videreutvikles som en plattform for forskning og utdanning, og da særlig forskning om Svalbards særegne natur- og kulturhistorie. Ved å styrke Svalbard som kunnskapsutvikler i nord styrkes også Norges posisjon. I strategiplanen pekes det særlig på naturarvmaterialet med Svalbards fjell og paleontologisk forskning, og Svalbard som kulturhistorisk kunnskapsbærer med vekt på klimaendringene. Klimaendringene slår særlig hardt ut i nordområdene med påfølgende påvirkning og ødeleggelse av kulturminner på grunn av nedsmelting av permafrost, økt erosjon og nedbør. Kunnskapsproduksjon genererer interesse og engasjement, og kan bidra til ønske om og vilje til å beskytte våre polare verdier.

Museets forvalter en stor samling løse kulturminner (ca. 50.000 objekter) og rundt 200.000 fotografier. Det er et stort uutnyttet potensial for mer norsk forskning relatert til kulturminnene på Svalbard og samlingene i museets forvaltning. Det rikholdige kildematerialet har stort potensial som grunnlag for kunnskapsutvikling.

Forskningsvirksomheten ved Svalbard museum er i tillegg til museets egne planverk forankret i ICOMs museumsdefinisjon og etiske regelverk, nasjonale og museumspolitiske styringsdokumenter. I museumsmeldingen «Musea i samfunnet» (2020-2021) vektlegges f.eks. forskning og samarbeid med UH-sektoren.

Dette er den første forskningsplanen for Svalbard museum. Planen skal bidra til å styrke, utvikle og organisere museets forskningsaktivitet, klargjøre visjoner og retningslinjer, og fastsette strategiske mål og overordnede tiltak for museets forskning. Forskningsplanen gjelder for en periode på fire år, 2024–2028, og vil deretter justeres i tråd med ny strategisk plan.

2. Forskning og annen kunnskapsproduksjon

Museumsfronten i Norge definerer forskning i samsvar med OECD (1963) som «(...) kreativt og systematisk arbeid som utføres for å oppnå økt kunnskap – herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn – og for å utarbeide nye anvendelser av tilgjengelig kunnskap.» Forskning tar utgangspunkt i definerte problemstillinger med formål å skaffe ny innsikt eller nye resultater, og gjennomføres ved hjelp av vitenskapelige metoder av personer med kompetanse til å anvende disse metodene.

Ved museer foregår mye kunnskapsbygging og utviklingsarbeid som ikke faller inn under forskningsrammen. OECDs definerer utviklingsarbeid som «Systematisk virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning og praktisk erfaring, og som er rettet mot å fremstille nye eller vesentlig forbedrede materialer, produkter eller innretninger, eller å innføre nye eller vesentlig forbedrede prosesser, systemer og tjenester.» Konservering, dokumentasjon, registrering, katalogisering, nye utstillinger og formidlingsopplegg, utarbeidelse av rapporter, innhenting av opplysninger m.m. er eksempler på aktiviteter som gjerne utøves av profesjonelle med profesjonelle metoder, men ikke faller inn under definisjonen på forskning. Kunnskapen som genereres kan likevel gi grunnlag for forskning. Museets nye basisutstilling «En verden i endring» inviterer f.eks. til meningsdannelse og kunnskapssøken, og er basert på forskning selv om den ikke er forskning i seg selv.

Forskning og annet kunnskapsarbeid er tett sammenvevd med resten av museets aktivitet, og griper inn i forvaltning, formidling og fornyelse. Museenes fordel med kort vei til publikum gjelder også formidling av forskning eller forskning på formidling. Samlingsforvaltning og bygningsvern kan generere forskning, og forskning kan utvikle disse fagfeltene. Tverrfaglig sammensetning av staben er en fordel ved at kompetanse utføres på tvers av fagfelt, og gir bredere innfallsvinkler, fagtradisjoner, metodebruk og kildemateriale.

3. Kompetanse

I utgangspunktet utøves forskning av ansatte med forskningskompetanse fra universitet eller høyskole, det vil si ansatte med minimum mastergrad. 01.01.2024 hadde Svalbard museum fire ansatte med mastergrad, innen fagene biologi, historie og konservering. En midlertidig prosjektansatt har konservatorkompetanse. En ansatt har Norges Museumsforbunds konservator-godkjenning. Museet har dermed få ansatte med forskerkompetanse, mangler

ansatte med forskningskompetanse i arkeologi, og har heller ingen ansatte med PHD eller som har forskning som en del av sin stillingsbeskrivelse. Nåværende ansatte jobber ikke med forskning eller skriver vitenskapelige publikasjoner.

I 2022 hadde museet en forsker med doktorgrad i arkeologi i full stilling. Forskingen satte søkelys på kunnskapsstatus for russisk overvintringsfangst på Svalbard og resulterte i to artikler som ble sendt til fagfellevurdert tidsskrift i 2023. Artiklene er under publisering.

Museet har budsjettert med midler til en fast forsker-stilling i arkeologi, og vil søke å ansette i den stillingen i løpet av 2024.

4. Samarbeid

Museumsnettverkene kan være gode samarbeidsarenaer for forskning. Svalbard museum deltar i flere slike nettverk. Samarbeid utenfor museumssektoren er også viktig.

Offentlige myndigheter fremhever økt samarbeid mellom museer og forskningsmiljøer i UH-sektoren for å øke kvantitet og kvalitet på forskningen ved museene. (Vilje til forskning – museumsforskning i Norge i det 21. århundre, 2020).

Svalbard museum er som de fleste andre museer ikke selv godkjent som forskningsinstitusjon av Norges forskningsråd, men deltar som partner i forskningsprosjekter og samarbeider med nasjonale og internasjonale institusjoner, som universiteter og Universitetssenteret på Svalbard (UNIS), forskningsinstitutter og andre museer og fagmiljøer. Vi deltar med vår kompetanse og våre ressurser, men i mange tilfeller ikke som likeverdig partner. Det kan være forskningssamarbeid der museet tilskrives en ren forvaltnings- eller formidlerrolle, eventuelt kun som tilrettelegger. Samarbeidet kan likevel ha verdi for museet. Det er også en del av vårt samfunnsoppdrag å f.eks. gi eksterne tilgang til samlingene slik at de kan forskes på. Vi opplever interesse fra ulike forskningsmiljøer og enkeltpersoner som ønsker å bruke museets samlinger av gjenstander, foto og arkiv i forskning. Museet fungerer da som tilrettelegger som gir tilgang til og informasjon om materialet, men museet deltar ikke som likeverdig forskningspartner, verken når selve forskningen utføres eller når resultater publiseres. Nærheten til samlingene, også kunnskapsmessig, gir muligheter til å aktivisere samlingene ytterligere også som en del av museets egen forskning, for slik å løfte både samlingen og forskningen.

Svalbard museum deltar i flere forskningsprosjekter som fullføres i planperioden:

- *PCCH* Arctic - Partner i forskningsprosjektet «Polar Climate and Cultural Heritage – Preservation and Restoration Management». Prosjektet ledes av SINTEF.

- *THETIDA* – “Technologies and methods for improved resilience and sustainable preservation of underwater and coastal cultural heritage to cope with climate change, natural hazards and environmental pollution”. Et multinasjonalt forskningsprosjekt, finansiert gjennom EU’s Horizon-program. Museet tilrettelegger for lokal medvirkning.

-*4-OCEANS*. Undersøkelser av 25 osteologiske prøver av kranier og kjever fra hvalross.

-«*Skjeletter i skapet*». 3-årig prosjekt igangsatt i 2023. Prosjekteier er NIKU. Sammenlikning av skjelettmateriale fra ulike utgravninger. Formålet er å undersøke hvordan klimaendringene påvirker nedbrytningen av arkeologiske kulturminner på Svalbard.

- *Paleontologisk studiesamling*. Museet samarbeider med Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo og Evolutionsmuseet, Universitetet i Uppsala om å bygge opp en paleontologisk studiesamling ved Svalbard museum. Som en del av samarbeidet forsøker vi å få til samarbeid om geoturisme, samt en digital oversikt over de paleontologiske samlingene innsamlet over ca. 100 år ved Naturhistorisk museum og Evolutionsmuseet.

- “Building transdisciplinary bridges for sustainable Svalbard and Arctic development” - Svalbard social science initiative.

5. Mål

Vår overordnede målsetting er at forskningen bidrar til historisk og samtidsrelevant kunnskap og bevissthet om natur- og kulturhistorie, miljøinformasjon, bærekraft og kulturminnevern på Svalbard. Vi vil være en naturlig og synlig forskningspartner innenfor disse tema. Et delmål er at både museets ansatte og samarbeidspartnere produserer og utvikler nyskapende kunnskap som aktivt brukes i museets videre arbeid og utvikling. Forskningen kan organiseres som egne prosjekter eller etter initiativ fra, og i samarbeid med, eksterne forskningsinstitusjoner og nettverk.

5.1 Klimaendringer og arkeologi

Ingen steder stiger temperaturen raskere enn i Arktis. Med nedsmelting av permafrost forsvinner også de gunstige bevaringsforholdene for arkeologisk gjenstandsmateriale som tidligere karakteriserte kulturminnene på Svalbard. Økt erosjon og endring i permafrost vil medføre økt nedbryting av det arkeologiske materialet. Ringvirkningen kan bli flere arkeologiske utgravninger av truede kulturminner. Når materialet så er gravd ut bør det bli gjenstand for forskning i tillegg til bevaring og konservering. Museet har som mål å være en aktiv bidragsyter i dette arbeidet og utvikle kompetanse i spissen av dette feltet.

5.2 Naturhistorisk kunnskapsbærer

Svalbards fjell er laboratorium for uvurderlig paleontologisk forskning. De marine øglene på Svalbard er globalt unike både grunnet bevaringskvaliteten og sitt unike artsmangfold og gir innblikk i hvordan dyrelivet i havet for flere millioner år siden gir kunnskap om havets og livets historie. Som ledd i Svalbard Museums egenart og kunnskapsrolle ønsker vi at konservering, forskning og formidling av denne enestående paleontologiske forskningsaktiviteten skal gjøres lokalt med et globalt nedslagsfelt. Med de akselererende klimaendringene på Svalbard skjer det også flere hendelser med jordras og ekstrem erosjon og det er frykt for at mange av de svært rike funnstedene av fossiler vil forsvinne i løpet av tiår.

Et mål, som også er et tiltak, er å få etablert en naturhistorisk avdeling ved museet. Formidling av marine øgler, dinosaurer og fossiler vil være en viktig og enestående presentasjon av norsk forskning/kunnskapsutvikling og vår polare naturarv i Arktis. Det er også av stor betydning at naturarvsmateriale fra Svalbard blir konservert, forsket på og formidlet i den lokale kontekst hvor dette unike naturhistoriske materiale finnes. Slik kan museet vise frem den fossilrikdommen forskere fra hele verden kjenner til, men få andre. Dette vil også skape økt bredde i den forskningsaktiviteten som foregår i nord.

5.3 Kompetanse

Det er et mål å få ansatt forskere, særlig innen arkeologi, men samtidig ønsker vi å heve forskerkompetansen til våre ansatte.

5.4 Samarbeid

I planperioden vil museet fortsette å jobbe for og videreutvikle samspill med UH-sektoren, museumsnettverkene og andre institusjoner innen våre forskningsfelt, nasjonalt og internasjonalt. Vi vil styrke vår rolle og posisjon som kunnskapsinstitusjon i disse samarbeidene.

«Etableringen, og senere utvidelsen, av Forskningsparken har bidratt til økt samarbeid og utveksling av kompetanse mellom Norsk Polarinstitutt, UNIS og Svalbard museum, og bedre informasjonsvirksomhet, logistikk og support». Meld. St. 32 (2015–2016) Svalbard. Forskningsparken gir Svalbard museum unik mulighet til samhandling og denne har det hele veien vært viktig for museet å benytte. Potensialet kan utvides ytterligere, og strategien særlig til Universitetscenteret på Svalbard åpner for utvidelse av studietilbudet. Svalbard museum har et mål om å bidra i denne prosessen med studier som har stor relevans på Svalbard, og kunnskapspotensial for norske og utenlandske studenter og forskere, museumsforvaltere og forvaltning i hele det sirkumpolare Arktis.

5.5 Nasjonalparksenter Svalbard

Det er etablert et forprosjekt for Nasjonalparksenter på Svalbard i tilknytning til museet. Etablering av et slikt naturinformasjonssenter vil kunne ivareta informasjons- og kunnskapsbehov innen forvaltning, forskning, turisme, samfunns- og næringsliv. Svalbard Museum har som mål at et slikt senter baseres på eksisterende kompetanse og erfaring med både innhenting, forskning, konservering og formidling av naturhistorisk kunnskap og derfor er naturlig å lokalisere som del av Svalbard museums ansvar. Det vil også styrke den faglige utviklingen ved museet og slik skape store og viktige synergieffekter lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

5.6 Kompetansesenter for kulturmiljø

Museet etablerte vinteren 2023 et kompetansesenter for kulturmiljø på Svalbard. I første omgang skal senteret følge opp en rekke av statens fredede bygninger og anlegg (fangsthytter, gruveanlegg, taubaneanleggene m.m.). Det er inngått avtaler med Sysselmesteren på Svalbard og Nærings- og fiskeridepartementet. Senteret skal også tilby tjenester til andre eiere av bygninger på Svalbard med kulturhistorisk verdi. Senteret er nå bemannet av en kulturminnehåndverker og en prosjektleder for teknisk- industrielle kulturminner. På sikt har museet som mål å integrere andre fagfelt og forskning i senteret for å bygge en bredere og kunnskapsbasert tilnærming til ivaretagelse av kulturmiljøene på Svalbard.

5.7 Museets samlinger

Museet har som mål at samlingene fortsatt, og i større grad aktiviserer gjennom forskning, internt eller eksternt.

6. Tiltak

Museet planlegger å gjennomføre følgende tiltak for å nå sine forskningsmål i planperioden:

6.1 Etablere forskningsavdeling for arkeologi

-For å få forskerkompetansen innen arkeologi vil vi forsøke å finansiere to forskerstillinger innenfor arkeologi, samt drift og utstyr til feltarbeid.

- Skape rom for to kontorplasser og lager for utgravingsutstyr i forbindelse med ombygging av museets kontorer.
- Søke om prosjektmidler sammen med nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere.
- Opplæring av arktisk konservering relatert til klimaendring.

6.2 Etablere naturhistorisk avdeling

- Sikre støtte for et forprosjekt til en naturhistorisk avdeling gjennom nasjonale myndigheter og i samarbeid med lokalt og nasjonalt reiseliv.
- Ansette en vertebratpaleontolog som bidrar i prosjektering av utstillinger, laboratorier og samlingsareal.
- Sikre at en fremtidig utvidelse av museet gir rom for en naturhistorisk avdeling.

6.3 Kompetanse, tilgjengeliggjøring og kvalitetssikring

- Ansette flere med forskerkompetanse, særlig innen arkeologi.
- Gi ansatte muligheter til å kombinere forskerutdanning og kompetanseutvikling med øvrig museumsarbeid.
- For enkelte stillinger kan forskning inngå i stillingsbeskrivelsene.
- Museet vil også styrke forskningskompetansen gjennom å tilrettelegge slik at ansatte kan delta på seminarer, konferanser, i forskningsprosjekter eller samarbeide med andre forskere eller forskningsmiljøer.
- Bidra til at flest mulig av museets ansatte med mastergrad får NMF-godkjenning.

- Museets forskning formidles ved publisering i tidsskrifter, bøker og på nett, helst med åpen tilgang. Det skal arbeides for å øke andelen fagfellevurderte publikasjoner.
- Forskningsresultater registreres fortløpende i den nasjonale databasen Cristin (fra våren 2024 Nasjonalt vitenarkiv) og meldes inn til museets årsrapporter.
- Museets nettside skal gi oppdatert informasjon om forskningsprosjekter som museet deltar i og oversikt over publikasjoner og annen forskningsformidling.

6.4 Samarbeid

- Vi stimulerer til at andre ønsker å forske på museets samlinger og innenfor museets faglige fokusområder.
- Utvidelse og videreutvikling av faglige kontakter og nettverk, både i museumssektoren og UH-sektoren innen- og utenlands.

6.5 Nasjonalparksenter Svalbard

Arbeide videre for å få etablert nasjonalparksenter Svalbard i tilknytning til museet.

6.6 Kompetansesenter for kulturmiljø

Ansette, eller knytte til seg, noen med relevant forskerkompetanse.

6.7 Samlingene

- Tilrettelegge, lage rutiner og retningslinjer for bruk av samlingene i forskningssammenheng.
- Initiere egne prosjekter for å igangsette mindre forskningsprosjekt som aktiviserer samlingene.
- Knytte museet sammen med andre for å skape samarbeidsprosjekter.

7. Prioriterte forskningsområder

I planperioden er sju faglige prioriteringer vektlagt, men det utelukker ikke forskning på andre temaer tilknyttet museets interesse.

7.1. Arktisk arkeologi.

7.2. Klimaendringenes påvirkning på kultur- og naturhistoriske miljøer.

7.3. Kulturmiljø på Svalbard og bygningsvern og -tradisjoner.

7.4. Materiell kultur. Gjenstandsforskning, konserveringsforskning.

7.5. Industrihistorie med fokus på gruvevirksomhet.

7.6. Paleontologi med vekt på fossile marine øgler.

SVALBARD MUSEUM

SVALBARD MUSEUM

Postboks 521
9171 Longyearbyen

Vei 231 1,
9170 Longyearbyen

Telefon sentralbord: 79 02 64 90
post@svalbardmuseum.no

www.svalbardmuseum.no